Dokumentets namn: Att tänka på vid introduktion av en visselblåsarkanal	**Datum:**
Avsnitt: Visselblåsarlagen	**Arbetsplats:**

Att tänka på inför implementering av ett nytt visselblåsarsystem

När du som företag ska introducera en ny visselblåsarkanal/ rapporteringsmöjlighet första gången är det viktigt att se bredare på frågeställningen. Här spelar företagets/ organisationens storlek roll, antal anställda, struktur, sektor, är man en myndighet som lyder under vissa regler, rapporteringsmöjligheter med mera. Att även fundera kring företagets/ organisationens värderingar är även av största vikt.

Rätt företagskultur

Att efterleva de regler, policys och processer som sätts gäller även principen "att tonen sätt från toppen". Står högsta ledningen och bakom visselblåsarsystemet? Har mellanchefer förstått sitt ansvar att efterfölja det som krävs av dem – att efterfölja visselblåsarlagen är inte en valmöjlighet utan ett krav! Råder en transparent och tillitsfull företagskultur, där anställde känner sig trygga i att rapportera in avvikelser eller rena felaktigheter? Dessa frågor måste besvaras för att bidra till visselblåsarsystemets framgång!

Att eliminera hinder för genomförande

Så fort diskussioner om införande av ett visselblåsarssystem uppstår kommer även många frågeställningar att framträda och även fördomar! Allt från storebror ser dig till generella tankar kring angiveri och tjallande som lojalitetsbrist med mera. Hos många medarbetare finns en inbyggd rädsla att rapportera oegentligheter precis som hos arbetsgivare som inte förstår fördelen i att ha ett bra visselblåsarsystem. Ett visselblåsarssystem stärker ett företags etiska företagskultur och ser även till att säkerställa att fel kan rapporteras på ett säkert och konfidentiellt sätt. Detta främjar företagets förtroende både internt som externt.

Några råd på vägen

Det är arbetsgivarens ansvar, att informera alla anställa om att det ska eller redan har installerat ett visselblåsarsystem.

Genom att förklara fördelarna med att ha ett rapporteringssystem och även uppmuntra medarbetare att ställa frågor kring visselblåsarsystemet, skapar det en större tillit hos personalen för att använda sig av rapporterings-kanalen!

Många kan ha frågeställningar kring skydd av den som visselblåser samt hantering av informationen med mera. Det är bra att vara tydlig med hur visselblåsarkanalen fungerar samt hur den enskilda individen skyddas från exempelvis repressalier.

Vem ska involveras?

Att inrätta ett visselblåsarsystem involverar och påverkar alla på ett företag/ organisation. Från VD ner till HR eller GDPR-ansvarig. För att få ett visselblåsarsystem funktionellt och framför allt, att det används på rätt sätt utgår från att alla fått information i ett tidigt stadie. Viktigt även att även involverats personer som har någon form av nyckelfunktion i själva imple-menteringsprocessen.

VD och ledning

- ☐ Står de bakom visselblåsarsystemet till 100 % eller anser de att det är en nödvändighet pga att lagen kräver det av dem eller ser de fördelar med rapporteringssystemet?
- ☐ Involverar de sig i framtagandet av processen och är de med när nyheter ska delges övriga på företaget?
- ☐ Är de goda förebilder för andra?
- ☐ Framhåller de vikten av en företagskultur som bygger på goda etiska och moraliska principer.
- ☐ Hur kan ett visselblåsarsystem stärka företagets varumärke?
- ☐ Säkerställer ledningen att alla följer de värdegrunder som finns på företaget, exempelvis mellanchefer m fl?
- ☐ Finns redan existerande visselblåsarkanal och om så behöver den ses över för att säkerställa att visselblåsarkanalen lever upp till lagens krav.
- ☐ Finns instruktioner samt andra nödvändig dokument eller behöver de uppdateras eller upprättas helt nya?
- ☐ Har behöriga personer utsetts för att ta emot och hantera inkomna rapporter.

Förtroendevalde (fackliga representanter och arbetsmiljöombud)

- ☐ Om det finns kollektivavtal på företaget/ organisationen – har företaget MBL-förhandlat det nya visselblåsarssystemet?

- ☐ Har de fackliga som arbetsmiljöombudet fått möjlighet att ställa frågor kring själva systemet samt hur det ska introduceras för de anställda?
- ☐ Kan de fackliga vara behjälpliga när det kommer till att informera sina anställda kring vikten av att ha ett visselblåsarsystem och fördelen med detta?

Att välja leverantör och visselblåsarsystem

- ☐ Är visselblåsarsystemet användarvänlig och lättillgänglig.
- ☐ Är skriftlig och muntlig rapportering möjlig samt på begäran även möjlighet till fysiskt möte.
- ☐ Hur ser funktionerna ut som möjliggör återkoppling.
- ☐ Är visselblåsarsystemet tillgängligt även för de personer som är verksamma hos verksamhetsutövaren.
- ☐ Har verksamhetsutövare utsett behöriga personer eller enheter som ska ta emot och hantera rapporter – krav på oberoende och självständighet (interna eller externa).
- ☐ Finns information om hur man rapporterar via interna och externa rapporteringskanaler.
- ☐ Hur sker dokumentation, bevarande och gallring av rapporter ska vara möjlig.
- ☐ Är leverantören inom EU och GDPR säkrad eller finns leverantören utanför EU – vad krävs då för att säkra den enskilda individen.

Visselblåsning och GDPR

- ☐ Kan visselblåsarens identitet hållas hemlig?
- ☐ Sker personuppgiftsbehandling i enlighet med GDPR?
- ☐ Finns redan idag hantering av potentiellt mycket känsliga uppgifter
- ☐ Informationsgivning och utlämnande
- ☐ Finns redan idag processer för ändamålsbegränsning uppgiftsminimering och lagringsminimering?
- ☐ Finns kunskap kring att varje uppgift och varje behandling måste motiveras av ändamålet.
- ☐ Har en specifik person utsetts för hantering av inkomna rapporter och har den personen en självständig ställning i företaget/ organisationen för att hantera informationen objektivt?

HR och personalavdelning

Har HR mottagit och hanterat inrapportering kring missförhållanden, exempelvis sexuella trakasserier, kränkande särbehandling, mobbning eller diskriminering?

Hur har processen sett ut – har den följt Visselblåsarlagen samt skyddet utifrån grundlagsstadgade principer eller praxis?

IT-avdelningen

- ☐ En viktig grupp när det kommer att implementera ett visselblåsarsystem? Har de involverats redan från start?
- ☐ Finns en dokumentation på att man på företaget upprätthåller den högsta nivån kopplat till säkerhet och skydd för dem som rapporterar in missförhållanden?

För mer information kring visselblåsarlagen och andra lagar inom arbetsrätt- och arbetsmiljörätt:

Skanna för att ladda ned!

Scanna QR koden med din kamera för att ladda ned appen.